СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVII. Ч. 1. Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 2. січня, 1929. VOL. XXXVII. No. 1. Jersey City, N. J., Wednesday, January 2, 1929. THREE CENTS.

ПЯТИДНЕВНИЙ ТИЖДЕНЬ ПРАЦІ У ФОРДА

ФАБРИКА БУДЕ ПРОДУКУВАТИ ЧЕРЕЗ 6 ДНІВ, АЛЕ РОБІТНИК БУДЕ ПРАЦЮВАТИ 5 ДНІВ. ПОБІЛЬШУЄ ПРОДУКЦІЮ О 20%. НАЙМАЄ 30,000 РОБІТНИКІВ БІЛЬШЕ.

ДЕТРОЙТ, 31. грудня. — Автомобілева Компанія Форда повідомляє офіціяльно про зміну своєї індустріяльної політики. Подає, що задержує шестидневний тиждень у продукції, але для робітників у фабриці й офісах буде обовязувати пятидневний тиждень. Для збільшення продукції і потрібної виміни робітників збільшує компанія число робітників о 30,000. Це послідне викликало в Детройті найбільшу радість, бо безробітні дістали роботу. Кромі того хоче Форд завести ту зміну, щоби ніхто не працював по півночі. Тепер продукує Форд в Детройт 6,500 автомобілів денко, а в марті буде продукувати 8,750 автомобілів. Працює в нього в детройтській окрузі 150,000 робітників.

СМИТ ПРАЩАЄТЬСЯ.

СПРАВЛЯЄ ОБІД ДЛЯ РОДИНИ І ПРИЯТЕЛІВ З ПРИВОДУ 55-ЛІТНИХ УРОДИН.

ОЛБАНІ, 31. грудня. — Сьогодня о півночі кінчиться ґоверн<u></u>орство Алфреда Смита. На протязі останніх днів одержав богато писем, у яких висказують його обожателі жаль з приводу того, що він опускає Олбані.

Смит знову радий, що буде міг мати по 40 літах праці перший раз в життю нагоду подумати про себе самого і відітхнути по трудах.

ЛОВИ НА БАНДИТІВ.

ПРОДОВЖУЮТЬСЯ В НЮ ЙОРКУ. ЗЛОВЛЕНО НОВИХ 192 ЗЛОЧИНЦІВ.

НЮ ЙОРК, 31. грудня. — Новий поліційний комішенер зарядив нову нагінку ка бандитів у Ню Йорку. З того приводу арештовано в ріжних сторонах 192 особи, запідозрені в бандитизмі. Їх держать в арешті і не випускають, аж поки не буде переведене точне слідство.

Кажуть, що та нагінка буде продовжуватися й нині, в навечерє Нового Року. А рівнож будуть у той час добре наглядати над нічними спелюнками.

ЖИТТЯ МОЖНА ПРОДОВЖИТИ.

НЮ ЙОРК, 31. грудня. — Д-р Юджін Лимен Фиск, директор Інституту для Продовження Життя, буде викладати на зїзді учених в Ню Йорку про те, що не вік, а хороба є причиною смерти. Тому життя можна легко продовжити, коли усуваєтся причину смерти, себто хоробу.

БЕРД У ПІДБІГУНОВІЙ ХАТІ.

ВЛАСНА ХАТА, ПІДБІГУНОВА ПОЛОСА, 31. грудня. — З околиці полудневого бігуна переслано до Злучених Держав першу радіотелеграфічну вістку. Це перша того рода депеша, яка доносить, що дослідник Берд щасливо перейшов ледяні скали й опинився поза ледяною стіною, де вже влаштував табор.

ЖІНКИ В ЛЕҐІСЛЯТУРАХ.

Є ЇХ 145 У 38 СТЕЙТАХ.

ВАШИНҐТОН, 31. грудня. — Народня Ліга Голосуючих Жінок проголосила вислід голосовання з листопада. Виходить, що жінки здобувають з кождим роком чимраз більше місць в леґіслятурах поодиноких стейтів. Досі було їх в леґіслятурах 126, а тепер буде 145, значить придбали 19 нових місць.

Жінки в леґіслятурах поділені після партійної приналежности так: 100 републиканок, 38 демократок, 7 безпартійних. 15 жінок є стейтовими сенаторками.

РАТУВАВ І САМ ПОТОНУВ.

КРЕНФОРД, Ню Джерзі, 31. грудня. — Нормен С. Гол, джюніор ейльського університету, ховзався разом з приятелями і знакомими на озері. Нараз почув крик і побачив, як хлопець і дівчина пірнули під заломаний лід. Це були його приятелі, брат з сестрою. Гол кинувся під лід і витягнув дівчину, а по тім пірнув другий раз, щоб ратувати її брата, але вже не вирикув. Знайшли його пізніше і через три години пробували штучно оживити, але даремно.

$100,000 ДЛЯ ДОСЛІДІВ НАД ПРОГИБІЦІЄЮ.

ВАШИНГТОН, 31. грудня. — Товариство Проти Прогибіційної Поправки виасиґнувало сто тисяч долярів для дослідів над прогибіцією. Студіювати її будуть не тільки в Америці, але і в інших краях, особливо тих, де пробували завести прогибіцію.

КАРДИНАЛ КРИТИКУЄ ВЧЕНОГО.

НЮ ЙОРК, 31. грудня. — Кардинал Гейз виголосив сьогодня до 4,000 вірних проповідь, якій прислухувалося велике число учених, що зїхалися до Ню Йорку на зїзд Американського Товариства для розвою науки. В тій проповіди виступив кардинал проти тих учених, що атакують католицьку віру, неначеб вона колідувала з наукою. Кардинал вправді не вимінив імени професора д-ра Герри Елмера Барнеса, але кождий розумів, що відповідь кардинала відноситься головно до його відчиту. Професор Барнес говорив у своїм викладі, що наше поняття Бога потребує основної ревізії, як і десять заповідей Божих та ті відомости, які знаходимо в біблії про вежу Вавель, сотворення світа і т. п.

Кардинал заявив, що католицькі вірні були через цілі віки першими вченими, а католицька церква завше попирала дійсну науку.

РІЗДВЯНА КОЛЯДА — РІДНІЙ ШКОЛІ

В ЧИЇХ РУКАХ ШКОЛА — В ТОГО РУКАХ І МАЙБУТНІСТЬ НАРОДУ. ЧУЖА ШКОЛА І ЧУЖИНЕЦЬ-УЧИТЕЛЬ ПОВЕДУТЬ НАРІД ДО РУЇНИ І НЕЩАСТЯ. ЗАТЕ РІДНА ШКОЛА — ЦЕ ОСНОВА ЖИТТЯ ТА РОЗВИТКУ НАРОДУ. ВОНА МОСТИТЬ ШЛЯХ ДО КРАЩОЇ ДОЛІ.

ТАКИМИ СЛОВАМИ ВІДЗИВАЄТЬСЯ ДО НАС „РІДНА ШКОЛА" З СТАРОГО КРАЮ І ПОДАЄ, ЩО З 3,662 УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ШКІЛ ПІД ПОЛЬЩЕЮ ЗАЛИШИЛОСЯ ВСЕГО ЛЕДВИ 774 Т. ЗВ. УКРАЇНСЬКИХ ШКІЛ.

ДІЙСНО УКРАЇНСЬКИМИ Є ЛИШЕ УСТАНОВИ „РІДНОЇ ШКОЛИ", УДЕРЖУВАНІ ДОБРОВІЛЬНИМИ ЖЕРТВАМИ УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА В КРАЮ І В АМЕРИЦІ. 9,000 СЕЛЯНСЬКИХ І РОБІТНИЧИХ ДІТЕЙ КОРИСТАЄ З „РІДНОЇ ШКОЛИ", А КОРИСТАЛО БИ БІЛЬШЕ, КОЛИБ ЗРОСЛА НАША ЖЕРТВЕННІСТЬ.

РІЗДВЯНА КОЛЯДА — ЦЕ ГОЛОВНА ОПОРА, ЯКА КОЖДОГО РОКУ РІШАЄ ПРО ДАЛЬШУ СУДЬБУ РІДНОЇ ШКОЛИ. ТОМУ ВІД ТОЇ ТРАДИЦІЙНОЇ ЖЕРТВИ НЕ МОЖЕ ВІДМОВИТИСЬ НІ ОДИН ГРОМАДЯНИН, НІ ОДНА ГРОМАДА.

ВСІ ЖЕРТВИ ДО КРАЮ НАЛЕЖИТЬ СЛАТИ ЧЕРЕЗ:

Obyednanye. P. O. Box 411. Philadelphia, Pa.

ПОНУРИЙ ЗЛОЧИН.

Робітник Конрад Корупка, у Богуціцах біля Катовиць, в нетверезім стані пробив свою жінку кілька разів ножем, а 2-літню донечку повісив на дереві. Відтак сам пробував поповнити самогубство. Цьому перешкодив поліціянт, який арештував злочинця і відратував дитину.

СКІЛЬКИ ЗАРОБИВ ЦЕПЕЛІН НА ПОДОРОЖІ.

Подорож воздухоплава „Ґрафа Цепеліна" до Америки коштувала 343 тисячі долярів. Подорож принесла доходу 356 тисяч долярів. На „чисто" заробили Німці 13 тисяч долярів.

ХАЙ ПРОПАДУТЬ ЗАПЯТКИ!

В імя гігієни й здоровля жінки почалася в Анґлії боротьба проти жіночих запятків. Анґлійський лікар Редстер каже: „високі запятки обезформлюють жіночу ногу, вона стає без принади й поволі перемінюється в держак мітли". Високі запятки щкодять також здоровлю.

ОБОРОНЕЦЬ ПАЗЮКА.

Оборону студента Пазюка, який виконав невдалий замах на польського консуля в Празі, Любачевського, перебрав празький адвокат Й. Прохазка. Д-р Прохазка добре обізнаний з українськими справами. „Ческе Сльово" пише, що процес Пазюка буде сензацією з огляду на покликання визначних політиків у характері свідків.

НАВІТЬ ХЛІБА НЕ ВМІЮТЬ СПЕКТИ.

„Вечерняя Москва" подає, що рада в Москві дістала протягом останніх чотирох місяців багато скарг од робітників на погану випічку на погану якість хліба. Медично-санітарна аналіза показала, що робітники мусять їсти хліб, який через шкідливі домішки та антигиґієнічний спосіб випікання не надається для споживання навіть худобі.

ДО ЮВИЛЕЮ КВІТКИ-ОСНОВЯНЕНКА.

Комісія ВУАН для видавання памяток новітнього українського письменства має видати до ювилею Квітки-Основяненка бібліографічну розвідку В. Тарнавського про Квітку-Основяненка. Книга матиме 15 друкованих аркушів.

ЯСІНЬ МАЄ 42 КОРШМИ!

В Ясіню (на Закарпаттю) є 42 коршми, з того 32 в руках жидівських. З того найкраще видно, як там дбають про добробут та освіту наших Гуцулів.

НОВІ ПРИДБАННЯ МУЗЕЮ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА.

В останньому часі музей Тараса Шевченка одержав чимало нових експонатів. Серед них: портрет М. В. Тарновської, що її Шевченко звав „кумасею", портрет одного з перших біографів Шевченка — Чалого, портрет Лисенка і т. д.

Прилуцький музей подарував інститутови Т. Шевченка картину Шевченка „Млин".

МІЖНАРОДНЯ ЕНЕРҐЕТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ.

На весні 1929 р. в Барцельоні (Еспанія) відбудеться міжнародня енерґентична конференція, до участи в якій запрошено й Україну. Головнаука вирішила відрядити на цю конференцію одного з фахівців у галузі енерґетики, А. Огієвського, який має виступати там з доповіддю на тему: Передбачення рівнів річок в басейні Дніпра.

НОРМАЛЬНА РІДНЯ.

Досі світова статистика стверджувала, що „нормальна рідня" значило: батько, мати і троє дітей. Це було підставою господарських обчислень. Тепер американські міста перевели нову статистику і дійшли до висновку, що нормальна рідня переходить до виїмків. Четвертина з загальної суми родин, які перевірено, не має зовсім дітей, друга четвертина має всього одну дитину, третя четвертина двоє дітей, а щойно четверта четвертина має троє, четверо і більше дітей. Нормальна рідня наближується поволі до числа двох дітей.

РЕКОРДИ.

У Варшаві застрілився в костелі „Діви Марії" один молодець підчас шлюбу своєї „вибраної" з іншим. Костел зачинили, щоби його наново посвятити. — У Кіль відчинили відділ медичної клініки з небувалим апаратом, який дасть змогу пацієнтам недужим на серце лікуватись у хаті через відповідне електричне получення з клінікою. — У „Красній Ґазеті" читаємо таку новинку: Предсідник Кописського райрабпроса (Минської губ.) переніс учителя Казанського на місце служби жінки вчителя Зеньковича, а Зеньковича на місце служби жінки Казанського. На письменнім протесті обох учителів предсідник написав таку революцію: „Якщо ви невдоволені переносинами — можете заміняти собі жінки". — Напротязі останньої неділі було в Берліні 11 спроб самогубства; більшість уживала світляного ґазу.

ГОРИТЬ ЛІС.

Необережні пастухи розложили ватру в громадськім лісі в Синевідську вижнім. Від ватри занявся ліс, якого згоріло 3 морґи.

ВІДТИСКИ ПАЛЬЦІВ ЗРАДИЛИ ЗЛОДІЯ.

До церкви в Липівцях біля Перемишля вломався святотатник, котрий розбив скарбоньку і вкрав 140 золотих. На вікні залишилися відтиски пальців, які зрадили злодія в особі Костя Самалюха.

З ПРОМОВИ Л. ВАСІЛЄВСЬКОГО НА ТЕМУ: „ПІЛСУДСЬКИЙ І ХІДНІ КРЕСИ".

Дня 11-го листопада мав у польськім „Соколі" в Снятині промову бувший міністер п. Леон Васілевський на тему: „Пілсудскі і креси всходнє". По думці п. Васілевського відбудова Польщі такої, якою вона є нині, тобто з „кресами східними" і з границями, яких Поляки навіть ніколи не надіялися, це заслуга Пілсудського. Пілсудський, вернувши з Маґдебурґа, щоб не розбивати польських сил, признав Дмовського, котрий ділав уже в Парижі, представником Польщі на мирову конференцію. Це представництво доповнив лише своїми довіреними людьми (між ними і п. Васілевським). Висилаючи своїх довірених у Париж, дав їм Пілсудський такі вказівки: Границю на заході беріть таку, яку дасть антанта, а на сході будемо мати таку границю, яку самі схочемо. Коли йшла боротьба за Львів і Вильно і прийшлося рішати, що перше рятувати, то Пілсудський, хоча як тяжко було йому лишати хвилево своє рідне Вильно, приказав боротись за Львів. Що ґенерал Желіґовський не збунтувався, що він не з власної волі заняв Вильно, але на приказ Пілсудського, це нині — казав п. Васілевський — вже не є ніякою тайною. Що торкається умови Польщі з Петлюрою в 1920 р., то тут Пілсудський не мав на думці ніяких федераційних плянів. Йому ходило лише про те, щоби від пок. Петлюри, як представника тодішнього українського уряду, дістати згоду на теперішню границю на сході і на основі тої згоди й умови завести на Волині польську адміністрацію і таким чином укріпити за Польщею посідання тих величезних просторів.

Такий був зміст промови п. Васілевського, людини близької до Пілсудського і доброго знавця української справи (свого часу він видав кілька публікацій на тему української проблеми).

ЗАСТРАШАЮЧА ПИЯТИКА В СОВІТСЬКІЙ РОСІЇ

БОЛЬШЕВИЦЬКА ДЕРЖАВА МАЄ ГОЛОВНИЙ ДОХІД З ОПЯНЮВАННЯ НАСЕЛЕННЯ. ПРАВИТЕЛЬСТВО ПРОДУКУЄ Й ПРОДАЄ ГОРІЛКУ, А КОМІСАР ЗДОРОВЛЯ ЛУКАВИТЬ, ЗАКЛИКАЮЧИ НАСЕЛЕННЯ БОРОТИСЯ З ПИЯТИКОЮ.

МОСКВА (СССР), 31. грудня. — Комісар здоровля Семашко закликає жіноцтво боротися проти пиятики. Він у свойому обіжнику говорить, що державний монополь на горілку заведений лише длятого, щоби припинити самогонне виробництво горілки в селах.

Совітська держава має з продажі горілки 425 міліонів щорічних прибутків, що складає 11% усього державного буджету. Це для совітів, які потребують грошей на переведення індустріялізації, складає дуже поважну суму.

З того часу, як большевики знесли в Росії прогибіцію й почали продаж державної горілки, значно впали ціни на всі сорти російських і закордонних вин.

Смертність від затроєння деревляним алькоголем, чи яким иншим самогонним виробом уже зовсім припинилася в Радянській Росії. Тепер лише вмирають від таких випадків, коли хто голодний випє з кварту алькоголю й тим затрується, або найчастіше замерзають, заснувши пяними на морозі.

НЕ ЗВЕРТАЮТЬ УВАГИ НА ПРОПОЗИЦІЮ СОВІТІВ.

ЛІҐА НАЦІЙ НЕ ПРИНЯЛА ПРОПОЗИЦІЇ ЛІТВІНОВА, ЩОБ НЕГАЙНО СКЛИКАТИ КОМІСІЮ ПО РОЗОРУЖЕННЮ ДЛЯ РОЗГЛЯДУ СОВІТСЬКОГО ПЛЯНУ ОБМЕЖЕННЯ ЗБРОЄННЯ

ЖЕНЕВА (Швайцарія), 31. грудня. — Останній проект розоруження держав, запропонований Совітами, висловлюється за негайне зменьшення на 50% військових сил усіх держав. Далі спеціяльним договором малоб бути установлено, що робити з иншими 50% узброєння держав.

Ще 6. грудня Літвінов просив Ліґу Націй, щоби комісія для обеззброєння негайно скликала наради для обговорення його проекту. Тепер він одержав повідомлення, що комісію скликується на 15. квітня, а тому вже нема потреби збирати її для спеціяльного засідання.

ФРАНЦІЯ ВЖЕ ВІДБУДУВАЛАСЯ.

ПАРИЖ (Франція), 31. грудня. — За останніх пять років Франція остаточно відбудувалася від воєнних знищень. Тепер її фінанси в порядку й торговля йде добре. Завдяки свойому природному богацтву та пильности й робучости населення вона привернула нормальний стан життя. Ще трубують Францію лише державні борги иншим дрежавам.

ДИМІСІЯ КОРАШЕВІЧА.

ЮГОСЛАВЯНСЬКИЙ ПРЕМІЄР-МІНІСТЕР ПОДАВСЯ ДО ДИМІСІЇ З ПРИЧИНИ ЗАГОСТРЕННЯ ВІДНОСИН З ХОРВАТАМИ.

БІЛГОРОД (Югославія), 31. грудня. — Від часу вбивства хорватських депутатів у парляменті напруження відносин між Хорватами та правительством Югославії все зростало. Нарешті призначення урядом військового диктатора на становище префекта поліції в Загребі викликало обурення не лише серед Хорватів, але й серед членів Демократичної Партії на чолі з Давидовичем.

Рішуче домагання міністрів, членів Демократичної Партії, щоби Корашевіч або змінив свою політику в хорватському питанню, або подався до димісії, змусило Корашевіча подати прохання королеви про звільнення його від обовязків премієра-міністра. Ізза хворости короля він ще далі буде виконувати обовязки премієра.

ПРОТИ ОБМЕЖЕННЯ ФЛЬОТИ.

БРИТІЙСЬКА ЛІҐА ВОЄННОЇ ФЛЬОТИ ЗАКЛИКАЄ ПРИПИНИТИ РОЗМОВИ ПРО ОБЕЗЗБРОЄННЯ ДО „СЛУШНОГО ЧАСУ".

ЛОНДОН (Англія), 31. грудня. — В свойому новорічньому посланію британська ліґа воєнної фльоти радить правительству не брати участи в переговорах про обмеження сил воєнної фльоти. Вона пригадує, що підчас останньої війни британська фльота була поратунком для Антанти.

Тепер, коли Америка по війні виросла в надзвичайно могутню політичну й економічну силу, що будує собі фльоту, не числячися з витратами, а також завдяки багатьом ще нерозвязаним міжнародним непорозумінням, ще не на часі говорити про розоруження держав.

Тому британська ліґа воєнної фльоти закликає Ліґу Націй припинити всі розмови про обеззброєння, поки не будуть усунені теперішні міжнародні непорозуміння.

ЛІТАКИ РАТУЮТЬ РИБАЛОК.

ЛАТВІЙСЬКІ ЛЕТУНИ СКИНУЛИ ЗАПЕРТИМ ЛЕДАМИ РИБАЛКАМ ОДЕЖУ ТА ХАРЧІ.

РИҐА (Латвія), 31. грудня. — Літаки, післані урядом, знайшли на морі 83 рибалок, яких судно заперте ледами пливе по течії. Яко першу допомогу скинено з літаків одежу й харчі.

Летуни виявили, що течія несе ребалок на російські територіяльні води. Латвійське правительство робить заходи, щоби вратувати їх та повернути додому.

ПОЖЕРТВУВАВ 125,000 ДОЛЯРІВ.

ЛОНДОН (Англія), 31. грудня. — При сутичці автомобіля барона Біверброка з тягаровим троком тяжко покалічено шофера та секретаря Біверброка. Сам він вийшов з невеликими порізами лиця.

В память такого „чуда" барон Біверброк пожертвував 25,000 фунтів стерлінґів на шпиталь, де лічиться його секретар та шофер і взагалі на медичну освіту.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 0, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES. Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Oorder.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: „SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ТРЕТА ПАРТІЯ В АМЕРИЦІ?

Від послідних президіяльних виборів не сходить з американського політичного життя питанне органїзовання третої політичної партії. Які мотиви руководять людьми за сим, а які проти сього, можна бачити добре з дебати, яка розвелася оногді на міжуніверситетській конференції для справи промислової демократії.

За зорганізованнем нової партії виступив Пол Бленшард, один з редакторів ліберального тижневика „Нейшен". Він показував на послідні вибори як на доказ, що демократична партія вже ніколи не потрафить відограти ролі великої політичної організації, яка моглаби бути доброю противагою для републиканської партії. При послідних виборах вона зібрала богато голосів, але рівночасно показала, що „сухі" й „мокрі", себто прихильники й противники прогибіції, та ріжні релігійні організації тягнуть її в такі противні сторони, що вона на довго не зможе відограти поважної ролі.

Похоронивши в сей спосіб демократичну партію, Бленшард уже мусів порушити й друге питанне: хто займе її місце? Він і самий каже: „розгром демократичної партії вторував дорогу для правдивої поступової партії". Хтож мавби бути сею третою поступовою партією?

Як природна наслідниця зголошується соціялістична партія, котра ставила при послідних президіяльних виборах як свого кандидата Нормана Томаса. Бленшард, видно, самий не має нічого проти соціялістичної партії, але він не вірить, щоби ся партія могла колинебудь здобути собі силу в американській політиці. Американці не люблять імени соціялізму. Вона ніколи не збере богато голосів. Видно се було по послідних виборах, коли вона не зібрала навіть міліона голосів.

Самий кандидат Норман Томас був на сій дебаті та в відповіді Бленшардови старався доказати, що третою партією, природною спадкоємницею демократичної, являється якраз соціялістична партія. Мовляв, вона зібрала при послідних виборах мало голосів тільки тому, що богато людий вважало важнійшим віддати свій голос за Смитом, як задемонструвати свою поступовість. Соціялістична партія, говорив Томас, нині одинока ліберальна партія в Америці.

Бленшард не хотів признати сього. Соціялістична партія мусить опертися на самих робітниках, а сього в Америці зробити не можна, бо робітників тут за мало й вони не дуже то клясово свідомі. Він усе обстоював при тому, що американські робітники й фармери ніколи не підуть за партією, що зветься соціялістичною. Трета партія, на його думку, піде по лінії, вказаній Ла Фолетом, себто вона буде мусіти обеднати в своїх рядах робітничі юнії та фармерські організації.

Д-р Остап Грицай.

ПАМЯТИ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО

В 65-ліття уродин.
(1864—1928).

„Будьмо перед усім скрізь Українцями — чи то в своїй хаті, чи в чужій, чи то в свому краї, чи на чужині. Хай мова наша не буде мовою, якою звертаються лиш до челяди... Хай вона бренить і розгортається в нашій родині, у наших зносинах товариських, громадських, у літературі... Несімо прапор справи нашої в дужих руках, а будьмо консеквентними, не відділяймо слова від діла...

М. Коцюбинський
(з нарису „Хо").

Цього року вшановував культурний світ цілий ряд ювилейних свят, присвячених памяти великих письменників, — в минулому й теперішности — епохальних своєю творчістю й діяльністю, а звязаних з нашою добою відповідними роковинами їх уродин або смерти. Ми, Українці, шанували в січні сороклітні роковини смерти нашого буковинського поета й оповідача, **Юрія Федьковича.** Норвежці обходили в марті свято століття народин свойого великого драматурґа **Генріка Ібзена,** а Москалі шістьдесятьліття уродин **Максима Ґоркого.** В квітні припадало століття уродин великого французького історика **Ґіполита Тена** (Taine), в маю 150-літні роковини смерти найславнішого письменника й фільософа Франції, **Ф. Вольтера** (Voltaire), а в липні такіж роковини **Ж. Ж. Русса** (Rousseau), теж одного з найбільших письменників Франції революційної доби. В вересні шанував увесь кулькурний світ століття уродин **Льва Толстого,** а в листопаді шведську письменницю **Зельму Ляґерлеф** (Lagerlöf) в сімдесятьліття її народин. Як бачимо — великі й найбільші імена світової літератури останніх століть, безсмертні імена ґеніяльних людей, звязані на віки з історією розвитку духової культури новітнього часу. І ні один з носіїв цих імен не міг — принайменше на вершинах свого життя — жалуватися на те, що його духовий подвиг не оцінений світом належно. Як сини народів високо культурних а з тим і письменники, яким дано писати в мовах, відомих на весь світ, вони скорше чи пізніше знайшли доступ до світової літератури, діждалися перекладів своїх творів на всі культурні мови, стрінулися з зацікавленням і признанням і в найбільш собі чужих народів. Щасливі вибранці судьби! Щасливі вже тому, що вродилися дітьми народів вольних, державних і репрезентативних своєю духовою культурою. Затеж інакша доля в письменників, зроджених в лоні народів поневолених, недержавних, з мовою мало відомою поза межами рідної країни. Вони можуть дорівнувати своїм талантом найкращим письменникам світової літератури, можуть силою своєї духовости бути такі визначні, як і творці епох усе-людського значіння, а проте культурний світ знає про них звичайно або мало або таки нічого тому, бо не знає мови, якою вони пищуть. Така доля здебільшого й наших, українських письменників. Дивіться тільки ось хочби на оповідача тої міри, що наш **Михайло Коцюбинський.** Найкращі його твори не тільки що не уступають в нічому оповіданням Максима Ґоркого або навіть і Зельми Ляґерлєф, але й перевисшають їх тут і там глибіню своєї провідної думки й мистецьким хистом своєї форми. Але підчас коли про Москаля Ґоркого або про Шведку Ляґерлєф знає весь світ, то Коцюбинський поза межами України майже невідомий. Ґоркого прославляла европейська критика мов богзна яке чудо духа за його історії про ледачих, страшенно театрально підкрашених босяків, а про Коцюбинського і найкрасші европеські критики не знали і не знають і досі нічого. А воно певно булоб инакше, колиб ми були державним народом (та не таким псевдо-державним, в суті речі невольним народом, як у скрутах насильної федерації з червоною Москвою), колиб культурний світ був силою політичних обставин примушений вчитися нашої мови, і колиб ми самі, замісць вічно сваритися зі собою, забралися вже раз до **міжнародньої пропаґанди нашої культури в розмірах монументального почину.** Цього за нас ніхто не зробить, головнож московські правителі Радянської України певно ні, бо на таке в них грошей не має ніколи. А що скарбів духової культури в нас доволі, цього доказом саме твори Коцюбинського, з приводу 65-ліття уродин якого — в вересні ц. р. — хочу подати тут хоч коротенький начерк його життя і творчости.

Михайло Коцюбинський — це найґеніяльніший з усіх оповідачів, яких досі видала українська література.

Він уродився в р. 1864 в містечку Винниці на Поділлю як син урядовця старого типу — поліцейського надзирателя і волостного писаря. До девятого року життя Коцюбинський говорив дома виключно російською мовою, а щойно підчас одної важкої недуги, в горячці, непритомний хлопець заговорив на диво всієї родини по українському, і це так вплинуло на нашого письменника, що рідна мова стала йому відтепер на все життя найдорожчою святістю. Вчився Коцюбинський спершу в духовній бурсі в містечку Шаргороді (на Поділлю), а потім в духовній семинарії в Камянці Подільськім, якої одначе не скінчив, бо був звільнений. Від р. 1892 до 1897 працював як державний урядовець у фільоксерній*) комісії на Басарабії і в Таврії на Криму, але зза важкої недуги ревматизму мусів покинути державну службу й одержав посаду в статистичнім відділі земства в Чернигові. Тут служив до р. 1911, після чого й тоту посаду мусів покинути по причині хороби серця, яка незабаром мала загнати його в передчасну могилу. Шукаючи поратунку для свойого здоровля, Коцюбинський перебував дві зими в Італії, на прегарнім острові Капрі (Capri), де йому довелось зазнайомитися з Максимом Ґорким, що дуже заінтересувався нашим письменником. За почином Ґоркого багато творів Коцюбинського перекладено на російську мову, сам же Ґоркий під впливом нашого оповідача написав тоді свою відому статтю „Про руську інтеліґенцію та про національні питання" (в „Укр. Жизни", 9 — 1912 р.) за яку, як сам писав в листі до Коцюбинського, „його так лаяли руські патріоти". На жаль — сьогодня той же сам Максим Ґоркий зовсім не красший у своїм підході до українства, ніж усі инші московські „патріоти" зпід стягу червоної комуни — його недавний, стількиж ганебний що й дурний виступ проти української мови ще нам усім у свіжій памяти. Та може нас, Українців, потішати притім те несхитне переконання, що мова, якою написані архитвори Шевченка і Франка, Коцюбинського і Лесі Українки та стільки инших великів писменників нашої рідної, преславної України, збереже свою горду самостійність і пишну красу навіть і тоді, коли не один Ґоркий, а леґіон таких босяцьких неуків як він стануть брехати на нашу мову, наче собаки на світле сонце. — Заїздив теж Коцюбинський (літом) в наші гуцульські гори до Криворівні коло Жабя, але недуга була невилічима. Дня 25. квітня 1913 р. він по страшних муках помер в Чернигові, проживши всього 49 років.

Справді — не довге воно й дуже невеселе те життя найбільшого майстра українського оповідання...

Та хоч і як буденні злидні та жорстока недуга утруднювали Коцюбинському його життєву дорогу, то сила його великого духа змогла всетаки виявитися в цілім ряді пропамятних творів, пропамятних і дорогоцінних не тільки своєю чудовою мистецькою красою, але й **визвольно революційною стихією, що плила в Коцюбинського з глибин невимовної любови до Рідного Краю і рідної людини.** — „Чи знайоме вам — читаємо на початку прекрасного оповідання **„На крилах пісні"** — те гостре, до фізичного болю гостре почуття нудьги за рідною країною, яким обкипає серце від довгого пробування на чужині? Чи відомий вам такий психічний стан, коли за один рідний згук, один образ рідний ладен буваєш заплатити роками життя?..." — Вже в цих простих а таких глибоких словах маємо вражаючий відгук любови Коцюбинського до рідної землі і її життя, а таких відгуків в нього де-далі щораз більше, вони щораз глибші і своєю глибиною щораз більш захоплюючі. І це не проста собі тільки поетична туга письменника. За цими словами стоїть тут людина, що і в життю, і на перекір усім турботам своєї буденщини, кермувалася завжди любовю до рідної землі як своїм найвисшим ідеалом. Коцюбинський приймав близьку участь у громадськім життю, був членом одного нелеґального чернигівського товариства і від нього часто приїздив відпоручником на нелеґальні зізди всеукраїнської організації до Київа. В 1905 р. виступає він прилюдно на зборах в обороні української справи, а в р. 1908 царський ґубернатор виключив його з чернигівської Просвіти як одного з найбільш діяльних, отже (в очах царату) найнебезпечніших членів. Прекрасним свідоцтвом великого патріотизму Коцюбинського є далі та обставина, що коли йому російські видавці робили пропозицію відносно поміщування його ориґінальних творів в російських видавництвах, предкладаючи нашому письменникові блискучий гонорар, бо 300 карбованців за аркуш, то Коцюбинський з правила — відмовлявся, кажучи (в листі до Гнатюка): **„Мені не хочеться залазити в чужу хату, коли є власна".** А зважмо притім, що матеріяльні обставини, в яких жив Коцюбинський, зза його вічного нездужання були завжди дуже скрутні, а свої видавництва платили йому за його твори дуже мало, а иноді й нічого. Але хібаж міг инакше поступати письменник, в серці якого горіла така любов до всього, що рідне, як у Коцюбинського?

Бож і в усіх його творах обєднується гармонійно тонкий поет-артист і свідомий громадянин-патріот.

Ніде й ніколи не забуває тут Коцюбинський про долю **широких мас народу,** про те, як вони мучаться в ярмі чужицької неволі, в скрутах матеріяльної нужди, запровинної перегнилим соціяльним ладом, в темряві заскорузлих пересудів і безпросвітности та в безпомічній самоті заглухлого в злиднях життя. І тим Коцюбинський **революціонер.** Він добачує жерело матеріяльного й морального терпіння людини в перестарілих умовинах її життя, в її поневоленню ледачими панами цього світа, і він залюбки малює нам людину в її болючім змаганню або й у кривавім бунті проти того, хто її кривдить або поневолює. Так передовсім в оповіданню **„Fata Morgana",** потрясаючій картині революційного здвигу визискуваного поміщиками селянства — в добі революції 1905 р. — повній вражаючих малюнків горя й розпуки українського хлібороба за царату. — „Ти глянь на мене — каже тут між иншим Хома Гудзь до Андрія Волика — гадаєш, Хома перед тобою? Худобина. Як став змалечку біля товару, так і досі. Цілий вік з худобою, сам худобиною став. Ціле життя хвости бачив замісць людей, бабрався у гною, у гною спав, на гною їв, на купі гною і здохну. Я забув, як його в хаті сплять... Сорочка на тобі зашкарубла, як кора на дереві, штани умазані в волячу мазку, бо кров волам пускаю, рук не можу одмити з гною. Сяду з челяддю обідати, кожне од мене ніс верне — смердить. А ти гадаєш — пахне? Тікаю од людей — до волів тікаю. З волами розмовляю... Тільки в мене й розмови..."

(Докінчення буде).

* Фільоксера (phylloxera vastatrix) — це маленька вош, що нищить виногради. Фільоксерні комісії мають поборювати її поширення.

Михайло Коцюбинський.

ПОСОЛ ВІД ЧОРНОГО ЦАРЯ

Оповідання.

Спека врешті знесилилась. Сонце ще не зовсім сховалось за обрій, немов зачепилось за гору, а ніч уже облягалась по вохких та холодних долинах і чигала звідти на мент, коли можна буде обняти гори, оповити широкі басарабські лани кукурудзи.

Дзвоник земської почти, якою я їхав, дзеленькав монотонно — по долинах глухо, по горах гучніше — і разом з краканням ворон розносив сум по сутеніючім просторі.

Коні, важко ступаючи, злазили на гору; в далекому закруті долини чорніли купою садки й виноградники. Поштар пужалном показав мені на ту чорну пляму, як на ознаку близости людських осель, і ознаймив, що незабаром проїдемо через „руснацьке" село*). Але я не дуже няв віри тому „незабаром", знаючи з топографичного боку середню Басарабію, де пасма гір, черґуючись з долинами, затають далечінь. Здавалося, що земля тут в хвилину гніву наморщила свою кору, як дикий звір шкуру, тай так і захолола. Щоб доїхати до якого близького на око пункту, треба було без кінця спускатись в долину, здійматись на гору, немов плисти з хвилі на хвилю по розбурханому морю.

Отож ми проїхали добрих пять верстов, поки побачили врешті село, що привітало нас серед темряви осяяними вікнами та гавкотнею собак.

Я попрохав поштаря їхати ступою. Мені приємно було, бувши на чужині, опинитись враз немов у закутку Вкраїни, серед чуперних хат, густих садків, рідної гутірки: мені не хотілося швидко розлучитися з тим, що війнуло просто в душу якимсь близьким, рідним теплом...

Проїздячи повз крамничку, я згадав, що не маю чим запалити цигарки і зліз купити сірників.

В крамниці було повно люду; високі й кремезні руснаки гомоніли прудко, з особливим акцентом, так що незвикле вухо не могло зразу вхопити суть розмови. Крамар нахилив голову над касою й чогось там шукав, так що передомною була лиш копиця чорного волосся. Але коли він підняв голову, я не вірячи власним очам, з здивованням скрикнув:

— Солонина!... Ви що тут робите?!

— А, це ви!... Крамарюю... це моя крамниця... Посидьте тут, з ласки своєї, хвилинку, я зараз вийду до вас...

І відчинивши двері до ванькірчика, він кликнув:

— Федьку!

Федько, хлопець років шістнадцяти, вийшов з ванькірчика і став за касу, а Солонина, закликавши руснаків, що очевидячки чекали на нього, подався з ними до ванькірчика й причинив за собою двері.

Я нічого не розумів. Мені не містилося в голові, щоб той Солонина, якого я досі звик бачити в товаристві провінціональної „золотої молоді", пишного своєю бездоганно-модньою одежою, коректністю та аристократичними звичками, цей урядовець з блискучою пришлістю та впливовими родинними звязками — опинивсь раптом на селі в ролі сільського крамаря!... Я пригадав собі, що стрічався з ним і в иншому товаристві, де він держався крайніх поглядів та виставляв себе демократом. Він мені не подобавсь. Його погляди так слабо вязалися з порожнім життям, його демократизм так трудно було припасувати до панських примх, занадто дорогої одежі і т. и., що я просто не няв йому віри. Своїм демократизмом, лібералізмом та другими „ізмами" він лиш прикрашав себе, як от чесучовим піджаком свою ставну постать, і так же легко, як чесучовий піджак, міг скинути й ті прикраси нематеріяльного характеру. Ніщо не захоплювало його глибоко; лиш одній фотоґрафії віддавався він з дивним запалом, а його фотоґрафічний апарат, справді дорогий і гарний, був його гордощами. Перед очима в мене встала його хата, закидана ванночками, кліше, обективами, фотоґрафіями наклеєними і в рурках... Згадалась мені та гарячкова енерґія, з якою він робив екскурсії з своїм апаратом, вишукував гарні краєвиди, типічні обличчя.

І от цей блискучий панич розлучився з безжурним порожнім життям, проміняв свою карієру на становище сільського крамаря! Що привело його до цього стану? Фантазія, чи якісь нещасливі випадки загнали його у цю глушину? Я зацікавився.

Проминуло доброї пів години, аж двері ванькірчика знов одчинилися й за селянами, що прощалися з хазяїном та про щось жваво гомоніли, зявився Солонина.

— Вибачайте, що затримав вас... Ви куди дієте?

Я сказав.

— Знаєте що? — запропонував Солонина. — Вам певно обридло тіпатися на почтовій тарадайці, а ночувати таки доведеться де-небудь. Відправте свою пошту, та й піночуйте в мене: Я такий радий вас бачити...

Я згодився.

Ми увійшли до ванькірчика, бідно вмебльованого двома тапчанами сільської роботи, ослончиками і великим столом, один кінець якого служив для писання, а другий призначався для всяких хазяйських потреб.

В кутку під стіною лежала купка нових книжок, звязаних шпаґатом. Дякуючи педантичній охайності, хата здавалась веселим затишним закутком.

Поки Солонина вештався по хаті, лагодячи до чаю, я уважно придивлявся до нього. Рішуче не можна було в цій бідно, хоч чисто зодягненій людині признати колишнього сальонового панича. Почати з того, що замість ситого задоволення і напускної пихи на обличчі осів новий вираз — поваги й зваги. Сірі очі запали глибше, світились мислю. Він запускав бороду, а крізь розщибнену сорочку виглядали волохаті груди.

Я бачив в одчинене вікно, як він з відром побіг до криниці, а за хвилину порався вже в сінях, роздмухуючи самовар та тарабанячи блящаним комінком.

Вскочивши по що-небудь до хати, він перепрашав мене:

— Вибачайте, що лишаю вас на самоті... у мене слуг немає, — я все сам.

— Що з вами, Солонина? Я вас не пізнаю.

— Хиба? А й справді я вже не той став! — усміхнувся він та знов біг у сіни.

За кілька хвилин самовар пихкав вже на столі, а мій хазяїн, запевняючи, що дуже радий нашій стрічі, присунув мені склянку чаю.

— Ви дуже змінились з того часу, як я вас бачив в-останне, — почав я. — Я щось і апарату вашого не бачу.

— Ви памятаєте той апарат? — радісно скрикнув він, і вогник блиснув йому в оці, але зараз погас. — Гарна була машина... Ото-ж той апарат і ставсь почасти причиною зміни в моєму житті...

Солонина енерґічно замішав чай, сьорбнув кілька разів і одсунув од себе склянку.

— Ви дивуєтесь?... А воно так дійсно було, — от я вам зараз оповім... Ви певно памятаєте мою пристрасть до фотоґрафічних екскурсій? От і добре, памятаєте, значить... Так ото одного разу довелось мені проїздити через невелике „руснацьке" село. Вже саме село страх сподобалось мені — в садках, над струмком, з похиленими халупками перших осадчих, утікачів од панщини, з заможнішими дімками нащадків, що, оточивши халупки, розлізлись з балки по горах. Словом, жива історія зросту села. А до того й народ гарний, типічний; парубки, як молоді дубчаки, пишні й горді — йдуть повз пана й шапки не здіймають; дівчата — стрункі, як дикі кози; діди кремезні, заґудзовані; молодиці — хоч води напийся... От сюди-б забратися з апаратом! Привернув я до „громадської хати", викликав старосту, хвалю йому народ.

— Нічого, — каже, — гарна гуцулія...

— Як гуцулія?

— Та то руснаки з других сел так дражнять нас, тим що діди наші повтікали од панів десь з Буковини, чи що... „Гуцулія пяна не знає робити — іно їсти, пити та в коршмі сидіти", — приспівують нам гицлі.

(Конець буде).

*) Так у Басарабії називають українські кольонії.

ЛІГА ОБОРОНИ ПРАВ МУЩИНИ.

У Відні повстала нова ліґа, тим разом посвячена правам мущини. Основник, котрого вибрано головою, заявив, що приходить останній час, щоби мущини почали зберегати свої права, бо в недовзі прийдеться всім нам загинути в жіночій неволі. На засіданню ліґи постановлено відповідні резолюції передати урядови.

Ну! Врешті можна буде оженитися!

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЧИ ВСІ ПРОТЕСТУЮТЬ?

Наш нарід вже дозрів на стільки, що вміє оцінити вартість протестів. Ми вже переконані, що протестами не виборемо кращої долі, коли за протестами не піде друга, завзята, послідовна, довга, творча праця.

Але й ми не можемо не доцінювати сили протестів. Хоч би і з того сгляду, що чер з протести популяризуємо нашу українську справу. Мимоволі з нею обзнайомлюються Американці, а американська преса привикає до українського імени.

Думаю, що кождому впало в очі, що при теперішних протестах, хоч їх поміщено в ріжнородній американській пресі і хоч подавали ті протести звичайні українські робітники, нема рутенської плутанини. Нема тут ніякого рутенського, грецького чи візантійського народу, а тільки один: український. Значить, робітник дав собі раду з репортерами чи редакціями і допильнував українського імени. Значить, що й американська преса не ворожа нам, коли ми самі нею не крутимо як швець шкірою, коли не представляємо себе ґріками чи візантийцями. Це й повинно бути наукою для наших єпископів, бо коли звичайний робітник дає собі раду з американськими репортерами, то чейже влади на рівнож добре можуть собі дати з ними раду. А користь з того буде така, що й американська преса буде знати, що в Америці перебувають українські епископи, а не грецькі чи візантійські.

А коли я при епископах, то саме хочу звернути й на те увагу, що православний епископ з Придніпрянщини запротестував проти польських звірств у Львові. Думаю, що таке саме повинні зробити і два другі епископи: галицький і закарпатський. А в першу чергу повинен це зробити епископ Богачевський. Тут являється саме добра нагода до заманіфестовання українських почувань, бо коли протестує церква й епископ, і то не з політичних, а культурних і людських оглядів, то це може мати особливше значіння.

Може мені і не випадає звертати епископам на це увагу. Але я не сам. Я тільки подаю до часопису те, про що говорять люде між собою.

Андрій Яричевський,
Перт Амбой, Н. Дж.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗ

БІНҐЕМТОН, Н. Й. Повідомляється членів Тов. Запорожська Січ, від 2[illegible] що річний мітінґ відбудеться в неділю, 6. січня, в годині 2-ій пополудни, в Укр. Гром. Домі, 43 Downs Ave На порядку нарад справоздання за рік 1928 і вибір уряду. — Ник. Коцан предс.; Теодор Смик, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Укр. Запомогове Тов. Буковина, від. 14, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що річні збори відбудуться в суботу 5. січня, точно в годині 8-ій вечером в гали Укр. Роб. Дому, 15 Іст 3-тя вулиця, число салі 4. Кождий член має явитись на річні збори, бо є важні справи до полагодження. Уряд і контрольна комісія здадуть справоздання за 1928 рік. Буде вибір уряду на 1929 рік. Довгуючі члени мають вирівнати свої залеглости на сі мітінґу. Не явившийся член заплатить кару 1 дол., а урядник 2 дол. — М. Гунька, предс.; Н. Бродів, кас.; М. Т. Паламарюк, фін. секр.; Ів. Данилюк, рек. секр.

ПОВІДОМЛЕННЄ.

Отсим повідомляється всіх ЧЛЕНІВ УКР. ГР.-КАТОЛ. ПАРОХІЇ СВ. АП. ПЕТРА І ПАВЛА в WILKES BARRE, PA., що

РІЧНИЙ МІТІНҐ

— відбудеться —

В НЕДІЛЮ, 6. СІЧНЯ 1929 Р.

В ЦЕРКОВНІЙ ГАЛИ
ЗАРАЗ ПО СЛУЖБІ БОЖІЙ.

Проситься всіх членів прийти на сей мітінґ, на котрім будуть рішатись важні справи. 1-3

ЗА УРЯД УКР. ГР.-КАТОЛ. ПАРОХІЇ СВ. АП. ПЕТРА І ПАВЛА WILKES BARRE, PA.
Семен Шопяк, пр.; Гр. Русенко, кас.; Іван Барнас, писар.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ДЕТРОЙТ, МИШ.

Віче в справі „Рідної Школи".

„Підноси сам себе, а побореш всі труднощі!"

На превелику втіху вже можна прирівнати отсі слова до наших людей в сучасну хвилю. Наш нарід починає підносити себе і з кождою хвилею прямує чимраз до кращого.

Доказом цього є це, що наш нарід не занедбує своїх обовязків супроти себе, але навіть в найгірш сприяючих обставинах кидає собою в усіх напрямах, шукаючи шляху до кращої майбутности. І власне з цього приводу позволю собі зробити маленький опис віча „Рідної Школи", яке відбулося дня 16 грудня 1928 в Гемтрамк, Миш.

О год. 1.30 по пол. простора саля „Української Хати" була виповнена по береги людьми покликаними. Віче отворив п. Т. Кошіль, котрий, привитавши присутних, представив публиці делеґата „Рідної Школи", п. Льва Ясінчука. Появу шан. делеґата присутні приняли оплесками. Шановний делеґат зложив щирий привіт від Рідного Краю, Рідної Школи, українських просвітних інституцій, українських інвалідів, кооператив, спілок, гуртків, орґанізацій, від усього українського народу під Польщею і від усього того, що є на рідній не своїй землі.

Опісля Вп. п. делеґат приступив до слова, в якім широко та річево перебіг останне десятиліття нашого життя, та вясував наше життя у всіх його ділянках, а по тім перейшов до властивої теми про „Рідну Школу". Ця часть промови була незвичайно гарно і влучно висказана. Делеґат правдиво і ясно фактами й цифрами висвітив життя „Рідної Школи" в краю.

Я дуже жалую, що не можу дословно передати промови шановного делеґата, а це певно помоглоб у великій мірі як українському громадянству, так і його шкільництву.

Слідуючим бесідником був учитель американської вищої школи п. проф. Бохур. Він в своїй короткій промові передав короткий звіт зі своєї подорожі по Европі, та з натиском оповів сумне положення нашого селянства, а також нашого шкільництва. Шановний гість зазначив, що його батьки походять з нашої Бойківщини і головною ціллю його подорожі було відвідати Бойківщину.

З жалем оповів про критичне положення наших Бойків. — „Наш селянин на Бойківщині — говорив бесідник — виглядає на дуже нуждену людину і є трактований не як чоловік, а як худобина". Богато вразливих і пекучо-жалісних сцен оповів п. проф. Бохур, і це також богато причинилося до того, що кожний присутний переносився думкою у Рідний Край і щиро співчував недолі своїх рідних поневолених братів.

Біля год. третої виступив на естраду запрошений до слова місцевий лікар д-р А. Т. Кібзей. Його промова, чи радше оцінка й вага жертвенности була якраз на часі, що причинилося до більшої жертвенности присутних. Д-р А. Т. Кібзей в своїй промові заглянув кождому присутному просто в душу, та відкрив у ньому щирість українського серця. Біля двацять громадян, в тім числі деякі орґанізації і товариства, вписалися за приміром самого п. д-ра Кібзея в почесні члени Т-ва „Рідна Школа", жертвуючи по 50 дол. на „Рідну Школу".

По одногодиннім збиранню жертв виступив на естраду ще раз п. делеґат Лев Ясінчук, і підносячи вагу віча, зложив імeнем „Рідної Школи" щиру подяку жертводавцям, та висказав своє вдоволення з такого примірного, тихого й щирого заховання присутних. „Це перше моє віче на американському континенті, — говорив шановний делеґат, — на якім я побачив щире українське серце, та високе розуміння ваги рідного шкільництва. Ваші жертви дали наглядний доказ, як високо ви цінните ціль „Рідної Школи", та як основно розумієте її завдання. Щира вам дяка від усіх тих поневолених братів, котрих очи звернені на вас".

Опісля проголошено поіменно суми жертв, як декларованих так і зложених, яких загальна сума виносила 1435 дол.

Віче закінчено гимном „Ще не вмерла Україна".

З огляду на те, що декляровані жертви ще не всі зложені, а тільки їх переважаюча частина, спис жертводавців буде публично оголошений пізніще, коли комітет одержить декларовану суму. Зазначується, що зі зложених грошей вислано на другий день, то є 17-го грудня, на адресу Рідної Школи 725 дол. Решта жде більшої суми і також буде негайно вислана на місце призначення.

Отож, дорогі Брати і Сестри, хто з Вас деклярував яку жертву на ріж „Рід. Школи", хай старається як найскорше її зложити, щоб доказати ділом, не словом, свою любов до рідної землі.

Мих. Чемний.

ВИКАЗ ТИХ, ЩО БАЖАЮТЬ ВОЛІ РІДНОМУ КРАЄВИ.

(Жертви, надіслані до Обеднання від 26. жовтня до кінця листопада 1928):

Кенмор, О. д. Дрижак переслав збірку на допомогу Укр. Інвалідам ... $27.75

Когус, Н. Й. Збірка з весілля, призначена на допомогу Укр. Інвалідам, переслав д. Зальопаний 21.76

Джерзі Сіті, Н. Дж. Податок від Бр. св. Івана Хрестителя, від. 276 У. Н. Союза, переслав д. Пігура. По $1.00: зложили: І. Жарський; по 75 ц.: І. Потонік, Л. Дума, П. Світницький; по 50 ц.: С. Ленчук, Я. Сай, А. Тенюх, Г. Дячик, І. Грубець, В. Ґоїк, Й. Лоєвич, В. Маланяк; по 25 ц.: В. Ґіль, О. Яцків, І. Бобовник, Ю. Гук, Г. Гуменюк, М. Косоноцький, С. Сайчук, С. Гук, Л. Кулич, М. Турчинський, Н. Пігура, С. Мисак, А. Сайчук, М. Салюк, О. Колісник, Н. Заяць, Г. Шемлій, М. Стегницький, С. Кот, Й. Кірат, А. Ярош, А. Корпиль, Г. Шустикевич, П. Магура, П. Грабар і А. Кірат. Разом 14.00

Клівленд, О. д. Бищь переслав від Петра Шийки на допомогу Інвалідам ... 2.00

Озон Парк, Н. Й. Н. К. жертвував на Рідну Школу і на другу ціль ... 5.00

Ню Йорк, Н. Й. Члени Січи ім. Б. Хмельницького зложили на тов. Просвіта у Львові ... 20.00

Бруклин, Н. Й. Збірка з віча від Укр. Демократичного Клюбу, призначена на оборону невинно засуджених ... 32.35

Сиракюз, Н. Й. М. Безкоровайний переслав на допомогу інвалідам ... 1.00

Кортіс Бей, Мд. Збірка з вечерниць на старокраєві цілі ... 33.25

Кенмор, О. д. Дрижак переслав збірку, призначену на будову дому Укр. Інвалідам, з нагоди Листопадового Свята ... 100.50

Дітройт, Миш. Жертва на Дім Інвалідів з балю, який устроїло Бр. св. Івана Хрестителя, від. 292 У. Н. С. Жертву переслав д. Візничак ... 150.00

Колчестер, Конн. о. Прокопчук переслав збірку на Інвалідів, зібрану в Укр. Прав. Церкві Пресв. Богородиці в Колчестер підчас Богослуження $10.95, а в Честерфілд, Конн., в церкві св. Івана Хрестителя $12.58, разом пересл. 23.53

В. Істон, Па. д. Підгайний переслав збірку на невинно засуджених. Зложили Тов. ім. Богдана Хмельницького $5.00, а решту зложили члени. Разом пересл. ... 16.85

С. Дірфілд, Масс. З нагоди першого листопада зібрано в церкві на інвалідів $11.50, а на будову дому Укр. Інвалідам $16. Разом 27.50

Ню Йорк, Н. Й. д. Дроботій переслав збірку на Інвалідів, зібрану в Фінко Дайінґ Прінт Ко. в Брукліні ... 17.00

Арнолд, Па. д. Ґлубіш переслав збірку на Дім Укр. Інвалідів з Ню Кенсінґтон і з Арнолд, Па., в імени Укр. Горожанського Клюбу в Ню Кенсінґтон ... 100.00

Картерет, Н. Дж. Й. Коколюс зложив на Дім Укр. Інвалідів ... 100.00

Нюарк, Н. Дж. Збірка на діточий шпиталик у Львові ... 68.00

Найеґара Фоллс, Н. Й. д. Борак переслав збірку на Інвалідів, зібрану в церкві 4. листопада ... 8.00

Манчестер, Н. Г. о. Черепаняк переслав збірку, зібрану підчас панахиди 4. листопада, на Інвалідів ... 24.25

Лонг Біч, Н. Й. М. Б. жертвував на Рідну Школу $2, на Дім Інвалідів $2 і на Революційний Фонд $2. Разом ... 6.00

Ню Йорк, Н. Й. Збірка на оборону невинно засуджених, з рамени Ліґи Амер. Горожан ... 35.00

Нантікок, Па. о. Петрівський переслав $2 на політичних вязнів, а $2 на жертву львівського погрому. Разом ... 4.00

Ансонія, Конн. Збірка на Укр. Інвалідів від гр. кат. парохії св. Ап. Петра і Павла $50, а від Співацького Тов. при церкві $25. Разом переслав д. Гвоздевич ... 75.00

Вустер, Масс. д. Зазуляк переслав на Укр. Інвалідів $5, а на Рев. Фонд $5. Разом ... 10.00

Нантікок Па. о. Петрівський переслав збірку з парастасу на жертву львівського погрому ... 3.30

Лейзерінґ, Па. Збірка з забави в Теклі Лисик для Інвалідів ... 8.00

Гемтремк, Миш. д. Курочка переслав від Тов. ім. М. Шашкевича, від. 94 У. Н. С., з народного податку $24.64, а члени зложили $14.07. Разом на жертви львівського погрому ... 38.64

Перт Амбой, Н. Дж. Збірка з Листопадового Свята під зарядом Укр. Горож. Клюбу, призначена: Дім Інвалідів $100, Інваліди $38.00, Боєвий Фонд $63.90, а на сироти Діточий Луг зібрав $6.89. Разом переслано ... 208.79

Найеґара Фолс, Н. Й. д. Гупайло переслав на Школу $4 на Боєвий Фонд $4 і на нар. податок $2. Разом ... 10.00

Бейон, Н. Дж. о. Ів. Захарко переслав збірку з панахиди призначену на Дім Укр. Інвалідів ... 22.25

Гемтремк, Миш. д. Сосноський переслав від Укр. Народ. Школи збірку на Інвалідів ... 15.00

Клівленд, О. д. Задерецький переслав збірку з хрестин в пп. Захарчук, призначену на Р. Школу 8.50

Спрінґ Ґарден, Каліф. д. Саміла переслав на Укр. Інвалідів ... 20.00

Майнерзвил, Па. о. Добротвор переслав збірку з панахиди на Українських Інвалідів ... 30.00

Перт Амбой, Н. Дж. Збірка на Діточий Шпиталик у Львові в українській церкві Усп. Пр. Діви $21, а в церкві св. Димитрія в Картерет $6. Разом ... 27.00

Ню Йорк, Н. Й. Збірка на Рідну Школу від Січи ім. Б. Хмельницького $10, відділ 204 У. Н. С. $25, члени Укр. Нар. Школи при 14 ул. $17.30, а решту члени Січи ім. Б. Хмельницького ... 115.30

Клівленд, О. Збірка з весілля В. Онищак з А. Притуляк, призначена на Інвалідів ... 30.00

Ню Йорк, Н. Й. З розпродажі карток Атаманчука і Вербицького зібрав Іван Ґельнер на боєвий фонд ... 15.00

Тамс, В. Ва. д. Маґун переслав на оборону невинно засуджених 5.00

Картерет, Н. Дж. Збірка з концерту Листопадового Свята на Дім Укр. Інвалідів, переслав д. Стецик ... 50,00

Клівленд, О. Збірка від членів Тов. Укр. Дем. Січ ім. Вітовського, призначена на будову дому Укр. Інвалідів, переслав д. Левицький ... 100.00

Філаделфія, Па. Збірка з концерту з Листопадового Свята, призначена на Дім Укр. Інвалідів ... 252.98

Ст. Клейр, Па. Збірка підчас панахиди в церкві св. Ів. Хрестителк, призначена на Дім Укр. Інвалідів, переслав д. Феценко ... 9.15

Вунсакет, Р. Ай. о. Каськів переслав збірку $100 на Дім Укр. Інвалідів, а $50 на боєвий фонд 150.00

Шикаго, Ілл. д. Куропась переслав збірку на часопись „Сурма" 8.50

Шикаго, Ілл. д. Міляновський переслав збірку з Листопадового Свята, яке устроїв молодечий від. Січи дня 18. листопада ... 20.45

Шикаго, Ілл. д. Мусійчук переслав збірку на пол. вязнів ... 15.00

Джерзі Сіті, Н. Дж. д. Пігура переслав податок від Бр. св. Ів. Хрестителя, від. 270 У. Н. С. Зложили по 75 ц.: С. Кіцей, М. Баран, Р. Булик, А. Бусько і С. Ґріца; по 50 ц.: В. Жарський, Я. Осміловський, В. Микитка, Ромач Струж, Є. Баран, С. Гриник, І. Миць, А. Мазур, О. Кухар і А. Борик; по 25 ц.: В. Ґіль, О. Яцків, І. Бобовник, Ю. Гук, Г. Гуменюк, М. Косоноцький, С. Сайчук, С. Гук, Л. Кулич, М. Турчинський, Й. Жарський, І. Жарський, Я. Сай, Н. Пігура, А. Сайчук, Г. Дячик, М. Салюк, О. Колісник, Н. Заяць, Г. Шемлій, М. Стегніцький, С. Ков, Й. Кірат, А. Ярош, А Корниль, Г. Шустикевич, В. Маланяк, П. Магура, П. Грабар, А. Кірат, Н. Леуш і Г. Трусевич. Разом ... 16.75

Клівленд, О. о. Левицький переслав збірку на Дім Інвалідів, зібрану в церкві св. Петра і Павла підчас панахиди ... 160.00

Трой, Н. Й. о. Боднар переслав збірку з листопадового концерту, призначену на Інвалідів ... 27.21

Арнолд, Па. о. Корсуновський переслав збірку з Листопадового Свята, призначену на будову Дому Укр. Інвалідів ... 35.00

Клівленд, О. д. Степанек переслав збірку з Листопадового Свята, призначену на Укр. Інвалідів 78.23

Елізабет, Н. Дж. д. Кардаш переслав збірку з Листопадового Свята, призначену на Укр. Інвалідів ... 150.00

Ню Йорк, Н. Й. З Листопадового Свята, що відбулося 11. листопада в Стайвесент Гайскул, $100 на Дім Інвалідів, $112 для жертв листопад. подій, а $54.82 Рідній Школі. Разом ... 266.82

Мінneаполіс, Мінн. З листопадового концерту на революційною фонд, переслав М. Ґрубрин 29.00

Пасейк, Н. Дж. З Листопадового Свята на Інвалідів, переслав Л. Сисин ... 24.00

Разом зібрано на Рідний Край через Обеднання в листопаді 1928, $2,876.61.

Милий сестрінок. — Вуйцю, відгризи трохи тої трави.

— А тобі що знову прийшло до голови, Івасю?

— Тато казав, що як вуйко буде вже гризти траву, ми дістанемо авто і власну вілю.

—o—

Сувора думка.

Один дідусь усе ганив: і те не так тепер робиться, і те не добре, і те погано!...

Слухав його дорослий онук і каже:

— Е, дідусю! Ви ще скажете, що тепер уже й сонце не світить!

— Та ні, — відказав дідусь, — воно світить і тепер, тільки якось по дурному!

З ЖИТТЯ НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ.

КЛЯСОВИЙ ВОРОГ ЗУБИ ВИШКІРЯЄ.

Побили біднячку активістку тов. Гун.

Лизавета Гун, активний член колгоспу й жінорганізатор у селі Бадені. Завдяки Гун 50 біднящьких дітей одержує щоденно безплатно гарячі харчі в школі. Вона сама варить, сама й розподіляє.

В цьомуж Бадені пастор орґанізував у церкві свій „аґітпроп" та опутав своїм впливом майже все село. За його допомогою місцеві куркулі активно почали аґітувати проти Лизавети Гун. Кілька разів куркулі вибивали їй вікна. Часто Гун находила у себе в дворі таємні листи:

— „Кінець тобі близько".
„Не довго ти будеш носити свою підлу шкуру".

Нещодавно куркулі вирішили побити тов. Гун і намовили до цього сина заможного селянина Фішера. Фішер куркульського наказа виконав і нещадно побив Лизавету Гун. За це його арештували.

Куркульський похід проти селькорів.

На Київщині в селі Тилігулівщині куркулі почали тероризувати селькорів. Куркулям особливо не подобалися сільські стінґазети, що мали великий вплив на селянство цього села. Недавно куркулі вбили в Тилігулівщині селькора Лященка. 27. листопада куркулі напали на вчителя селькора — Щербину й побили його.

Замах на уповноваженого.

У великому селі Бичура Малетенського району на одного з уповноважених 17-ти виборних участків два позбавлені на право голосу зробили замах. Вистріливши кілька разів, куркульські прибічники намагались сховатися, але їх затримали й арештували.

Уповноважений тов. Селов живий. Розпочалось розслідування.

За намовою куркулів убито комсомольця.

В Хушенці на Забайкальській залізниці 29-го листопада вбили активного комсомольця, громдського робітника й робкора Пустарьова. Пустарьова гадали вибрати головою сільради на майбутніх перевиборах. Він, як робкор місцевої стінґазети, нещадно викривав клясових ворогів. Куркулі підмовили пяного хуліґана, і він убив Пустарьова.

УБИЙНИКІВ — ДО РОЗСТРІЛУ.

Присуд у справі про вбивство селькора Короля.

3. грудня після 45-годинної наради виїзна сесія Винницького окрсуду винесла присуд у справі про вбивство селькора Короля.

Суд засудив убийників — голову сільради Ковальчука й голову споживчого товариства Любарського до розстрілу, колишнього заступника голови окрвиконкому Ковальчука Михайла до трох років бупр'у, а решту обвинувачених — від одного до двох років позбавлення волі.

Шпигунів до розстрілу.

Надзвичайна сесія Одеського окрсуду два дні розглядала справу 11-ти румунських шпигунів, що вели свою шкідливу роботу на Україні.

Цією шпигунською орґанізацією керувала громадянка Рац-Годулянська, яка в свій час утікла з Молдавщини до Румунії. Тут вона звязалась з румунською контррозвідкою, що її переправила з Бесарабії на лівий беріг Дністра.

Рац-Годулянська, маючи від румунської контррозвідки шпигунські завдання, втягнула до своєї орґанізації двох мешканців міста Одеси — Михайлова й Ясинського, а через них ще восьмеро чоловіка.

Михайло, між иншим великий будинковласник в Кишиневі, нераз їздив у шпигунських справах орґанізації до Румунії. Разом з Годулянською Михайлов втягнув осіб для военного шпигунства.

Рац-Годулянську заарештувало ДПУ і цей арешт дав можливість поступово розкрити всю шпигунську орґанізацію.

Сесія окрсуду, розглянувши справу, засудила Рац-Годулянську й Михайлова до вищої кари — розстрілу. Ясинського засуджено на 10 років позбавлення волі з суворим відокремленням, решту — до ріжних строків позбавлення волі.

(„Червоний Степ").

— У нас у Дітройті роблять авта, які шість хвиль після того, як зачалася робота, є вповні готові.

— То ще нічого, у нас у Гемтремку зробили недавно авто, яке зачали робити в другій годині пополудні, а в другій годині і вісім хвиль воно переїхало вже двох прохожих.

—o—

— Що з тобою, що так страшно виглядаєш?!

— Хочу застрілити того, що втік із моєю жінкою.

— Алеж це душегубство!

— Ні, це самогубство.

—o—

— Щож ви такі раді?!

— Моя теща переїхала когось автом!

— Якто? І з того ви такі раді?

— А так, бо за це арештували її та виакували до арешту на півтретя місяця.

—o—

Добра відповідь. Один журналіст, що полемізував гостро, дістав листа, в якім було написане одно одиноке слово: „Кретин". Журналіст зараз відповів у переписці редакції ось так: „Часто дістаю листи без підпису, але вперше одержав я підпис без листа".

ЗІ СПОРТУ.

МАТРОЗ КИРИЛЕНКО.

Запасний змаг, який відбувся минулої середи в Стар Касіно, є безсумніву одним з найкрасших цього сезону. Крім першорядних чужих борців — брали в нім участь також два Українці: Матроз Кириленко і Іван Залізняк. Перший мав противника Ст. Збишка, другий канадійського чемпіона Вокера.

Кириленко недавно прибув до Америки і в трох своїх виступах відніс блискучі побіди, кладучи противників в 10 до 30 секундах кождого. Після них йому призначили Збишка.

Молодий, сильний, відважний і скорий як блискавка, однак ще не достає йому трохи американської техніки. Прекрасно збудований і його клясична постава і лице нагадують мітичного грецького бога.

Борба зі Збишком тревала пів години. На протязі так короткого часу не зміг Кириленко положити Збишка на лопатки, хоч весь час кидав ним по підлозі мов качаном. Всетаки судді зовсім слушно признали побіду Кириленкови.

Після борби я мав честь з ним говорити і випитував про справи, які нас, Українців, найбільше обходилиби.

Найцікавійше мені було знати, чи він Українець лишень з назви, чи також і з переконання.

На мої питання п. Кириленко відповів чистою українською мовою:

Я Українець і хочу бути добрим Українцем. Маю двайцять вісім літ, роджений в Київській ґубернії. В Київі набув середню освіту, дальші студії перервала революція. Спортом займаюся від пятьох літ. Спорт люблю і стараюся його виконувати з артизмом. До Америки прибув три тижні тому і Ню Йорк зробив на мене сильне враження. Нервовість, шум і рух цього міста ділають на мене до тої міри, що їх вплив я відчуваю і підчас борби; бо в мене не лишень фізична сила, але і...

— Чутка душа — втрутив я. — Чому вас представляють як „юропіен сензейшен"? Для нас, Українців, це булаби велика приемність, колиб вас представляли як сина нашої нації.

— Хиба?—здивувався він. — Скажу вам правду, я не розумію по анґлійськи і не знаю, що вони про мене говорять. Але я постараюся, щоби вони мене представляли так, як я хочу. Бо хоч гроші, які мені приносить спорт, є одиноким моїм заробітком — однак я радше покину Америку і верну назад на Україну, ніж дозволю топтати свої переконання.

Я розпращався з ним і ця коротка розмова впевнила мене, що в нашого земляка такий сильний дух як і його тіло.

Желаю Вам, Дорогий Земляче, найкращих успіхів. Хай сила Ваша і краса і розум принесе славу Вам і нації, з якої Ви вийшли.

Останньою парою цього вечера був всім звісний Залізняк і канадійський чемпіон Вокер. Борба була завзята і без пощади. Кілька разів вилітав поза шнури Вокер, як також і Залізняк. Вокер один з красших борців. Він і сильний і зручний і обзнакомлений добре з американським способом боротьби. Однак вся його сила і знання розбивались о скажену, — вибачте, що так скажу, — техніку Залізняка. З розпуки він розганявся до Залізняка і мов баран гатив його в груди. Та це не помогло. Після 25-тьох мінут боротьби, коли Залізняк удавав цілковито вичерпаного, а розярений Канадієць напружував усіх сил, щоби його остаточно розторощити — Залізняк вхопив його за ногу і карк, підніс до гори і кинувши об землю, пришпилив на лопатки.

З чужих борців найцікавійший був Солліван, ґігантичний, але незугарної будови, повільний, незручний, але феноменальної сили. Своєю поставою і рухами нагадував передпотопного дінозавра. Техніки в нього ніякої, але йому її і непотрібно, бо деб він не вхопив противника, то не випустить, а крутить йому вязи без найменшого напруження. Його противник, кавбой Раджерс, який теж не з послідних — нераз мусів спасатися за шнурами. Борба тревала 17 мінут і скінчилася побідою для Соллівана.

Як довідуюся, на слідуючу середу назначена борба іж Кириленком і Залізняком. Не знаю, чи це розумний крок зі сторони заряду, але це буде борба, яка часто не лучається. Не знаючи, як довго має тревати борба, тяжко предвидіти, хто побідить. Оба приблизно в однім віці і одної ваги, лишень Кириленко сильнійший і швидчий. Зате Залізняк розпоряджає досконалою технікою, яка стала взірцем для всіх світових борців. В некорисить Залізняка промовляє це, що в нього слабий карк і частими „гедлаками" Кириленко може його положити, але проти цього Залізняк має сотки штучок, яких цього вечера він напевно не буде щадити.

Жаль, що не знаю, з ким бути душею, кому бажати побіди, бо оба вони наші земляки, щирі Українці. Скажу хиба, як Американці говорять: „лет бедер мен він".

Е. Ляхович.

НОВІТНІ ЕВНУХИ.

Колись Туркам вілно було мати кілька жінок. З того права користали великі богачі. Вони мали по кілька жінок і на запас по кілька або й кільканацять дівчат, яких звали одалісками. Такий пан, як сам султан, мав тих жінок велику силу й безліч одалісок. Хата, в якій жили ті турецькі жінки й одаліски, звалася гаремом. Польнувати гарем, щоби жінки не побилися, не вивтікали, або щоби хто до них не закрався, могли тільки старі сторожі, яких до жінок не тягло. Турки брали малих синків своїх невільників і оперували їх так, щоби хлопчина, як виросте, до жінки не брався. Таких зоперованих звали евнухами і продавали їх великим панам до їх гаремів.

Тепер у Турків многоженство скасоване, отже тепер й евнухів Турки не роблять. Зате в деяких християнських державах загадали робити евнухів, але в инших ціллях.

В Данії міністер судівництва хоче внести до парляменту проєкт закона, який позволивби оперувати на евнухів хоробливих розднузданців, котрі свої похоти заспокоюють злочинними способами.

В однім кантоні Швайцарії хочуть ухвалити закон, котрий позволивби робити евнухів з таких недужих, які мусілиби мати недужі діти.

